

A HÓNAP ALKOTÓJA

GÁL JÁNOS

Hommage à ...

*Ezer év alatt sokan voltak, akik
valami értelmeset akartak írni magyarul.
Aztán jött egy ember, aki
inkább valami értelmetlent akart
skótni. Vagy angolni.
Ez az ember pedig a messzi Tandorban
nem Zsó, nem Zsű, de Zső néven
látta meg a napvilágot.*

A szabadvers megszólal

*Az utóbbi bő száz évben
úgy ment át rajtam mindenki,
mint egy útszéli kurván.
Mert ugye az van az összes degeneráltnak a fejében,
hogy ha nincs forma, akkor olyan rohadt könnyű.
Csak szólok, hogy ez is egy forma, kezit csókolom!
Ha léírod, mit csináltál aznap, meg hogy mik a szerencsétlen
érzéseid, és nem hagyod faltól falig, hanem összevissza
tördeled, attól még nem lesz vers,
legfeljebb papírpochékolás.
Nem tudom, ki olvasta a Csongor és Tündét
(felteszem, nem sokan, különben nem lenne ilyen*

kriminálisan szar a helyzet), de az Éj monológja most nagyon idevág: „Sötét és semmi vannak”

A kortárs írók fejében biztos, tisztelet a kivételnek.

Szerintem ott van a baj, hogy ezt a poeta natus hülyeséget nem kéne még mindig beszopni. Persze, Petőfi, meg franc tudja

kit szoktak mondani, a született költők! Az tény, hogy megszülettek, de a tanulást és a gyakorlást úgy letagadták, mint a háborodás.

Igen, gyerekek, tanulni kell veszettül, ugyanis

nem adom könnyen magam. Nem mintha felválnék,

de sokkal nehezebb eset vagyok, mint a formavers.

Nincs fogódzó, nincs zsonglőrmutatvány, csak a betűk, a papír, meg a te (azaz a szerző) állítólagos kurva nagy zsenialitása.

Szóval lényeg a lényeg, mielőtt bárki szabadverset írna, számoljon el tízig, és akkor jóba' leszünk. Nincs harag?

Klasszicista tájérzet

(Városliget)

Caplattam, mint egy nyomorult, aki pesti lakosként nem tud róla, hogy itt nincs semmi keresnivalója, mégis a Kós Károly sétányt koptatta a lábam.

Nyugger, kismama és nyugger: köztiük szlalomoztam, s rám csengettyűzött jó néhány kerge biciklis.

Gondoltam, megnézem már, nem léptem-e szarba, ebben a helyzetben felpillantottam az útról,

s ekkor csendül a hang, megszólal lelkem Ekhója:

Oly gyönyörű ez a táj, menten szétantikizálom!

Nézd a Király-dombot, Thaliarchus a téli Soractét így bámulta Horác buzdítására, ahogy te.

Aztán ott van a tó, nem volt jobb Sirmium ennél, nem látott szebbet teraszán kitekintve Catullus.

Két fej híján Cerberus az, kis francia bulldog,

*húgyszagosan jön a szél, de Zephyr legyen ez most,
nimfa gyanánt leggingsében jól fest a turista.
Képzeletem nyughat, hiszen erre satyr van amúgy is.*

**Epigrammata cum titulis Latinis,
ut poeta sua scientia linguarum
gloriari possit,**

*azaz epigrammák latin címmel,
hogy a költő nyelvtudásával kérkedhessen.*

Ad honorem Martialis (Martialis tiszteletére)

*Jókora volt a pofád, és önteltséged időtlen!
Sírodban ne forogj, úgyis ezért szeretünk.*

Ad hominem eodem nomine meum (Névrokonomhoz)

*Géniuszod ha nem is, de neved legalább örököltem,
S egyúttal kicsinyes, nárciszi jellemedet.
Példádat követem: ha meguntam már Padovában,
Mint te, beképzelten térek e földre haza!*

De cyclo Alexandri Petőfi, cuius titulus Nubes est
(Petőfi Sándor *Felhők* című ciklusáról)

*Őszintén megmondva, a szalkszentmártoni ciklus
Nem sikerült túl jól. Persze ez is relatív.
Nincs nagy baj, Sándor, van az úgy, hogy nem jön az ihlet.
Írhatsz így is amúgy, csak ne ilyen szarokat.*

Fama aeterna (Örök hírnév)

*Látod, utókorod emlékszik hősére, Lucullus:
Fűszersó, delikát őrzi örökre neved!
Ámde milyen jól festene még a 'Neró' a poroltón,
Vagy késkészletben 'Brutus' a pengelapon!*

Ad interpretes a se designatos epigrammatum Graecorum et Latinorum

(A görög és latin epigrammák önjelölt fordítóihoz)

*Hexameterre felöltve szerintem szép a magyar nyelv;
Általatos tudjuk, hogy milyen az, ha nem az.
Megkeseredtünk már műferdítéseitektől:
Inkább megtanulunk hát görögül s latinul!*

Victoria arithmetica epigrammatis

(Az epigramma számtani győzelme)

*Három sorral a haiku a legtömörebb mai forma?
Ez kettőbe kifért. Most melyik is tömörebb?*

Ad poetas plurimas horum temporum

(Ezen idők igen sok költőjéhez)

*Kár, hogy nem vagytok, teszem azt, káposztapalánták,
Mert biz' rátok fér egy kiadás egyelés.*

De infecunditate poetica sua

(Saját költői terméketlenségéről)

Hallottam valahol: „Lassú munkához idő kell.”

Hymnus Sancti Ioannis Galli

*Benedicaris Sancte Ioannes Galle,
patrone turpium feminarum,
qui a pulchris puellis non tactus es,
et qui tulisti onus maximum mundi.
Discebas in faculta philosophiae,
in mari puellarum venustarum,
tamen turpes cupierunt te.
Quot dolorem videbas inter femores earum!
O Ioannes! O miser Ioannes!
Eum calicem, quem bibisti, Iesus nec acceperit.
Intercede pro nobis ad Dominum,
liberaque nos a puellis turpibus. Amen.*

Ford: **Szent Gál János himnusza**

*Áldassál szent Gál János,
a ronda nők oltalmazója,
aki szép nők által nem érintettél,
és aki a legnagyobb terhet viselted a világon.
A bölcsészkaron tanultál,
a szép lányok tengerében,
mégis a rondák kívántak téged.
Mennyi szenvedést láttál azok két combja között!
Ó, János! Ó, nyomorult János!
A poharat, melyet kiittál, Jézus sem fogadta volna el.
Járj közben érettünk az Úrnál,
és szabadíts meg a ronda lányoktól. Amen.*

Végeposzíróiász

eposzka

Első ének,

illetve az egyetlen ének, amelyben a költő egy ócska történet segítségével kifigurázza az eposzokat kifigurázó szerzőket, hogy végre leszámoljon a vígeposz kezdettől fogva szánalmasan humortalan műfajával.¹

Summa: Szába az alvilágban keres vígeposzíró társakat, akikkel hosszú utat követően elér a Parnassushoz, tovább viszont nem engedik őket.²

I. Invokáció és propozíció, alias prooemium

*Kalliopé, te szerencsétlen, rabszolgasorú nő!
Hány költőt láttál, aki csókot kért, de eközben
combjaidat fogdosta, vagy éppen melleiden járt
dülledt szempárral, szándékát anticipálva?
Kérdezem én: nem akadt ugyanennyi poétajelölt tán, 5
kiknek a Múzsától nyilván jól jött a segítség,
s ócska babérként díjaikat százszámra aratták?
Mondd: a siker csúcsán nem ezek baszták-e köszönni,
hogy csettintésedre az ihletnélküliségük
úgy elszállt? – – – – –³ 10
Kérlek, szólj, ha nem így élted meg a dolgot esetleg.*

¹ Minden szövegrész előtt kiemelem, hogy melyik eposzi kelteket parodizálok, ezzel is szándékosan rontva a mű humorát.

² A végjegyzetek által keltett ide-oda ugrálás, valamint a történet teljes összefoglalása, remélem, emelni fogja a mű élvezhetetlenségét. Egyébiránt Csokonai, Petőfi és Arany is végjegyzetelte a maga vígeposzát, ez már afféle „vígeposzi kellék”. Én személy szerint meglennék ilyen kiszólogatás nélkül, a stíluselemek viszont makacs dolgok!

³ Ez a Vergilius-féle „nem írom végig a sort” dolog felettébb szimpatikus, még sokat fogok élni vele.

*Várrj, erről jut eszembe: nem ismeresz egy mai költőt?
Azt, aki ott született, valahol jó messze, Szalában,⁴
és úgy hallottam, hogy a Parnasszus fele bolygott.
Már alig emlékszem, hogy s mint is esett ez az affér, 15
állítólag hozzátok jött volna, azért, hogy
itt lakjon veletek. De hisz' ebben csak te segíthetsz:
mért utazott ide Szába, a múltból, Múzsá, idézd fel!
Most nem kell nótázni, nyugodtan tedd le a lyrát.*

II. In medias res és a kötelező alvilágjárás

*Hajnali három múlt, már rég elment az utolsó 20
metró, és sok időbe telik, mire megjön az első.
Szába a Széll Kálmán téren lent volt a peronnál
(két Kőbányaiért leeresztették a melósok),
és böszén keresett valamit, mi a béna, halandó
szemnek nem látszik. Hosszú repedés a megálló 25
szürke falán, s egy régi magyar hieroglifa: faszrajz
bontakozik ki belőle. A jel felfedte a titkot.
Megsimogatja a képet, ahogy még Pythia mondta.
Nem hazudott ez a vén simlis; szétcsúszik a kőlap,
nyílik a liftajtó, átlépve a mélybe alászáll 30
bátran az írőhős. A felejtő Léthe vizénél
számlálatlan holt lélek tülekedve tolongott.
Szába nem is habozott, s nekiállt sereget toborozni.
Érzékeny füle arra figyelt, hogy hall-e görög szót,
majd a nyomon biztos szimatával, mint a vadászeb, 35
rögvest felkajtatta a hellén brancsot. Ahányan*

⁴ Érdekes intertextualitás, Csokonai *Dorottyája* is ilyen régi formában aposztrofálja Zala megyét. Leendő téma szakdolgozathoz: *Földrajzi archaizmusok és funkcióik Gál János verses epikájában.*

csak voltak, legjobbjai elmúlt, hősi koroknak:
 százával mind ott hemzsegték a trójai hősök
 (tudjátok, Phoinyx, Nesztor, meg a fényes Akhilleusz,
 meg Diomédész is, de tovább most hadd ne soroljam). 40
 Szókratész mellettük aranyszájú Ioannészt,
 az meg Szókratészt győzködte saját igazáról,
 Krózus, Nagy Sándor, meg persze Minósz a bizánci
 császárokkal tromfoltak, kinek ért birodalma
 legmesszebb. „Vak Klub” feliratnál Teiresziásszal 45
 egy padon ült, költők közt első, íme, Homérosz!
 Mint kollégáját, úgy szólította le Szába,
 s rögtön előállt tervével. Kérdezte az aggot,
 hogy nem volna-e kedve a Parnasszushoz utazni.
 Mért is kérdezi ezt, neki rendesen elmagyarázta: 50
 egy csapatot szervez, csak az ismert vígeposzírók
 hívattnak meg, kiknek érdemeikre tekintve
 VIP-hely jár egy Mnémosziüné-lány párna-ölében.
 Hát oda kell mennünk, és ott követeljük a jussunk!
 Jött válasz, rapszódosz módján, pár hexameterben: 55
 „Jóhoz fordultál, hiszen én volnék az a költő,
 kit maga Phoibosz is úgy irigyelt, hogy az élete végét
 kérte a Moiráktól, nehogy elhódítsa a Múzsák
 csalfa hadát. Na, ezért vagyok itt, s beleuntam eléggé.
 Szába, Prométheuszként idehoztad a Styx vize mellé 60
 azt a reménylángot, hogy láthatom újra a cserfes
 Kalliopét, aki támogatót a sikert is elérve,
 persze meg azt a reményt, hogy a pöcsfej Apollónt
 eltakaríthatom oly szeretett és isteni nőktől,
 oly gyönyörű parnasszusi lankámról. Ha nem is fog 65
 jól sikerülni, veled tartok, lásd, nyújtom a jobbjom!”
 Most, hogy megvan a vak költő, csak a többi delikvenst
 kell még Szábának valahonnét összekotorni
 Árpád sarjaiból. Nem lesz gond, játszi multság:
 tudta, elég pár ingyen fröccs, és úgy követik majd, 70

*mint Mózeset a zsidók. Kémlelte a bő pipafüstöt,
 honnan ered. Meglátta a forrását, közelítve
 egyértelmű volt, hogy sűrűsödnek a bajszok,
 majd a magyar kártyát hallotta, a lap susogását,
 gyorsan elérte fülét az az első „kurva anyádat!” 75
 mely bizonyíték volt: megvannak a jó magyar írók!
 Szába nem is tett mást, szétkurjantotta elánnal:
 „Ingyen házmestert!” És nem lett terve csalódás,
 jöttek az írók mind, szaladó süldőmalacokként,
 mint amikor hallják csábítva csörögni a málét.⁵ 80
 Jött, aki kell, a Vitéz, mármint a Mihály Csokonáról,
 jött az Arany János, mellette a büszke Petőfi,
 és jött volna a Zrínyi, akit meggyilkolt orvul a vadkan,
 ámde leintik a nagy harcost: ide vígeposzoknak
 szerzőit várják, bármennyire szép viadalról 85
 dallott bármi dicsőn, ez nem vehető figyelembe.
 Kész van a válogatás, felmennek a földi világba
 inszurgens hadként a humor költő-katonái.
 Újra a Széll Kálmán téren van Szába, de most már
 bőszerű hada élén áll, s csak a Neckermann irodáját 90
 látja szemével a hős, ahol egy buszutat fizetett be.
 Itt veszik át jegyüket, délben pont indul a busz majd.
 Népliget: újabb cél, innen megy járat Athénba.
 Átmetróztak hát, s rögvést felszálltak a buszra.*

III. Eposzi hasonlat

*Jó, na de hogy szálltak? Kieresztett, óvodabéli 95
 gyerkőcfalkáktól nem voltak nekik se különbe,*

⁵ A kukorica szatmáriasan málé. Nem vagyok szatmári, de Csokonai is használt debreceniként somogyi tájszavakat a *Dorothyában*, szóval semmi gond.

*főleg azoktól nem, miket állatkertbe cipelnek,
s ettől meg, mint egy borjú, amely épp tejet óhajt,
úgy nekiesnek a busznak, elárasztódik a jármű
beltere padlótól plafonig gyerekek folyamával, 100
mely forog és tombol, s csak az állatkert kapujában
kezd igazán szétfolyni, ahol sok büszke zsiráfot,
csóri jegesmedvét és egy nagy birkacsoportot
lát, Bencuska kiszól, megkérdezi hogy: „na, beengedsz?”
erre a birkai válasz: „bee!” s ebből nagy nevetés lesz. 105
Szóval pont így szálltak fel. – – – –*

IV. Seregszemle és eposzi jelzők

*Felszállott legelőbb a hatalmas irónia élén
(sőt, önirónia az, tudjuk, hogy a Békaegérharc
mostohatestvérként a dicső Iliászt imitálta), 110
vaksi poéta Homérosz, utána a szittyá Vitézünk,
fordítója előzőnek, fársáng fejedelme,
lába nyomában Arany, ki lapos humorú (ide jó az).
Több száz szar, torz hexameter, ez a védjegye néki,
A helység kalapácsa: felugrat a büszke Petőfi,
Végül a legfőbb fő, legjobb Devecseri-utánzó 115
főkolonéz, jó tollal író, vicceskedő Szába.*

V. A késleltetés (megalapozása)

*Indul a dízelbusz, de korán, Cacamachiaszerző,
transzilván Janusunk valahol még kujtorog éppen!
(Biztos nőnél van). Jaj, jaj mi lesz így az eposszal?!
Hogy fog e hős parnasszusi lányok ölébe ledőlni? 120
Bűnhődj, busz, ki korán indultál el Budapestről!
Bűnhődj, toll, aki későn róttad e sort a papírra!*

VI. Utazás és epikus tájleírás

- Úton az armada célja felé, ki a pesti dugóból,
végig az M5-ösön, Röszkénél Szerbia jön már,
Belgrád, Niš, Preševó, innen Macedónia földje* 125
*tart pont Gyevyelijáig, a tenger partjai mentén
kell pár órát hajtani még, hogy Δαύλεια mellett⁶
felbukkanjon a hegy, melyet íróink szeme éhez.*
- Hősei terhétől szabadulhat mostan a jármű,
művünk öt költője leszáll, majd tíz euróért* 130
*megtudják, hogy merre az arra. Alig gyalognak,
szembejön egy táblás oszlop, meg körbe kerítés:
„Parnasszus – Költőüdüdő”, e kopott felirat volt
írva a pléhtáblára. Amint meglátta a nagy had,
artikulálatlan hangján ujjongani kezdett,* 135
pár méter múltán feltűnt a poéta-oázis.
- Oly gyönyörű látványt ily bárgyú emberi szájjal?
Nem lehet ezt elmondani sem... de nekem sikerülhet:
volt egy hely, hol a csüggedt, megfáradt literátor
meglelhette a gyógyírját bús lelke bajának;* 140
*egy költőéden, mivel ingyen volt a rozéfröccs,
amfórába keverték, s adtak vízpipát is.*
- Nimfák táncoltak, kéjencként nézte Apollón,
míg dedikálópultnál álltak sorba a legszebb,
legkerekebb fenekű lányok szignót követelve.* 145
- Csakhogy eposzba' vagyunk, jöjjön véres csata, ostrom!
„Jertek, másszunk át!” – nagy hévvel mondja Petőfi,
felkap a rács tetejére, de elszámolta a dolgot,
villanypásztor fut végig: megbassza az áram.*
- Nem jött össze, se baj, mindegy, csak rajta, haladjunk!* 150
*Ostrom híján nincsen más, polgári megoldás
adja magát, a bejáratnál biztos bemehetnek!*

⁶ Állítólagos újgörög ejtése „Dávleja”.

VII. Deus ex machina

*Látván ezt Zeusz is Hermészt szólítja magához:
 „Lám, vicceskedő Szába, e nagyszerű, nagybecsű férfi
 itt van, elért hozzánk, hova egy költő se jutott el, 155
 s mint vőfély, a legényeinek kér tőlem egyenként
 nyájás, kedvre való, örökéltű Múza-menyasszonyt.
 Tisztelet illeti meg, nincs még egy vígeposzíró
 tudtommal, ki ilyen kolonéz, s nincs egy kolonéz sem
 (mondd, ha te másról tudsz), aki ennyire vígeposzíró. 160
 Mindezekért jóindulatom kísérfje az útján!
 Semmibe sem telik ez, de viszont azt nem viselem jól,
 hogy követel, nem mást, mint hogy legyen én az apósa!
 Hogy nyújtsam nekik át a kilenc, szép drága leányom!
 Istennők két lába közé áhítózik, ím, ez a csürhe, 165
 én meg nyerhetek öt fasza vót, hát kell a fenének!
 Nem vagyok én NKA, hogy oly sok pénzzel a kézben
 ezt az adagnyi hülyét brahiból most csecsre vehessem!
 Nézd, be akarnak jönni, bejárat nincs is egyébként.
 Menj, nyiss egy portát, írd egy táblára fölé ezt: 170
 »Ügyfélszolgálat«, s valahogy hajtsd elfele őket!”
 Hermész megtett mindent úgy, ahogy atyja parancsa
 szólt, és várt, és várt, most már mint isteni portás.
 Megpillantották, s mentek vicceskedő Szába
 költő társai célegyenest, hogy hátha bejutnak. 175
 Szába megáll szemközt a kikészített kamupulittal.
 Hermész megszólítja: „Mi van?”, mint egyszerű férfit.
 Szába: „Talán tessék” – így válaszol erre a szóra.
 „Hát tessék, de mi van?” – reflektál isteni Hermész.
 „Az van, jó portás, hogy a Parnasszusra bemennénk” 180
 – válasza Szábának levegőt rezgetve emígy szólt.
 „Várólista van ám, nemrég bevezettük. Azért csak
 írjatok egy szignót, pár száz év, sorra kerültök!”
 – zárja rövidre a konfliktust Hermész e szavakkal.*

VIII. A késleltetés és a történet befejezése

Jó magyar ember volt, aki nem balhézik ilyesmin, 185
meghálálva a hírt elmenne, hanem valamit lát,
vagy jobban valakit: transsylvaniaus Janusunk jön,
méghez a kifelé a kapun. Megkérdezi társát
Szába: ha már az eposz derekán lemaradt, hogyan ért el
erre a helyre korább' mint ők? Az mondja, hogy úgy, mint 190
minden eposzban lévő hős, deus ex machinával.
Nemrég engedték be, s alighogy bent van a lába,
már szólnak, hogy most zárnak. Neki semmi ilyet nem
mondtak a várólistáról, illetve csak annyit, 195
hogy nem véglegesen tartják fenn, és lehet attól
még a közelben szállással napijegyre bejönni.

IX. Anticipáció és befejezés (most már tényleg)

Szóval Kalliopé, hát szép volt, ennyi elég is.
Ismertetted a Szába-sztorit, de tudom, hogy a vége
az, hogy Zeusz megelégteli ezt, illetve Apollónt,
főleg azért, mert sok költő, mint éjjeli lepke 200
villanyfény láttán, úgy jön gyalog erre a helyre,
mit kis cirkuszként fenntart, s mint egyszeri playboy
fetreng féltestvérei közt, és esküdözik, hogy
nem nyúl hozzájuk; türelemfogytán Zeusz ettől
jól megmondja Apollónnak, hogy menjen el innen, 205
máshol fetrengjen, meghagyva a vágyakozóknak
vágyuknak tárgyát, mi a Parnasszus, de ezentúl
Múzsáktól mentes, higiénikus állapotában.
Elpilledtél, úgy látom, kicsi Múzsa, megértem,
hosszú volt ez a történet. Gyere, bújj ide mellém! 210